

Voorstelling van Hugo Thibaut's boek
 “VLAAMS BEWOGEN IN DE 20ste EEUW -
 Mijn verhaal”

Te Antwerpen op 1 juli 2006

Eric Ponette

Inleiding

In zijn boek dat hij enkele weken vóór zijn plots overlijden beëindigde, bracht dokter Hugo Thibaut ons volgende boodschap :

“Toch blijft de druk van de Vlaamse beweging noodzakelijk. Tot haar belangrijkste opdrachten behoort de zorg voor studie, bezieling en inspiratie. Zij moet tactiek en strategie helpen ontwikkelen, en de planning maken voor de volgende stappen in de staatsvorming. Zij moet toezien op de uitvoering. En tenslotte moet zij instaan voor de belangrijke taak van de sociale en morele legitimatie van de staatsvorming en de Vlaamse maatschappij. Samengevat moet de Vlaamse beweging optreden als het geweten van het staatsvormingsproces.

Om deze taak tot een goed einde te kunnen brengen moet de Vlaamse beweging haar huidige versnippering genezen, en terug een hechte solidaire denk- en drukkingsgroep worden. Het herstel van de ‘godsvrede’ en de strijd tegen de afhankelijkheid van de beweging ten overstaan van de partijen zullen hiervoor noodzakelijk zijn.” (p. 202-203)

En verder : “We moeten nu niet gaan ‘Kurieren am Symptom’, maar zo spoedig mogelijk overgaan tot een therapie die de kwaal aangrijpt bij de wortel en leidt tot de vorming van een Vlaamse Staat... Ik meen dat we moeten proberen beter te doen wat we zelf doen, en werken aan de opbouw van een open, pluralistische en democratische samenleving. Wij moeten van dit Vlaanderen een hechte en waardevolle gemeenschap maken, in solidariteit met onze omgeving, Europa en de wereld.” (p. 210)

Om U een inzicht te geven in de ideeën van dokter Thibaut, zal ik eerst een aantal elementen uit zijn levensloop meedelen. Daarna zal ik de structuur van zijn boek behandelen. En tenslotte wil ik enkele geselecteerde thema's uit zijn boek nader belichten.

Achtergrond en levensloop van de auteur

Hugo Thibaut werd in 1926 geboren te Merkem in West-Vlaanderen.

Zijn vader was oudstrijder van 1914-18 en werd aan het front een overtuigd flamingant en pacifist ; na wereldoorlog I werd hij arts en hij oefende zijn huisartsenpraktijk uit in Merkem. Hugo's moeder was als jong meisje actief in de Vlaamse Meisjes-beweging.

De charismatische West-Vlaamse VNV-parlementariër Jeroom Leuridan was een jeugdvriend van zijn ouders en bleef ook later met hen in contact.

“Mijn ouders - zo schrijft Hugo Thibaut - waren uitgesproken Vlaamsgezind, pacifistisch, burgerlijk en anti-Belgisch, zeer sociaal en dicht bij het volk, en hadden weinig vertrouwen in de parlementaire democratie. Deze gedachten leefden bij de meeste nationalistenvan mijn streek, en bij mijzelf.” (p. 134)

Hugo liep school in het St-Stanislascollege in Poperinge en richtte er een afdeling van het Algemeen Katholiek Dietsch Studentenverbond (AKDS) op.

Bij het uitbreken van wereldoorlog II in mei 1940 was Hugo 13 jaar.

Tijdens de oorlog werd hij lid van het NSJV, de Nationaal-Socialistische Jeugd Vlaanderen en werd hij schaarleider voor Merkem. Over die periode schrijft hij : “De jeugdbeweging was nationalistisch gezind. Hoewel de leiding scholing gekregen had in kaderscholen van de Hitler-Jugend, was de geest er zuiver Vlaams gebleven. Het echte nationaal-socialisme schoot er geen wortel, en de collaboratie kon alleen maar zolang die kon leiden tot een eigen Vlaamse of Dietse staat. Dit leidde later tot rebellie en dissidentie, en uiteindelijk ook tot de vervanging van de term NSJV door Dietse Blauwvoetvendels en Dietse Meisjesscharen (DBV en DMS)...

Nogal wat vrijwilligers voor het Vlaams Legioen kwamen uit de jeugdbeweging, en zij waren meestal niet gemotiveerd door de nazidoctrine... Ikzelf heb in die tijd (eind 1942) ook eens mijn kandidatuur gesteld, maar ik was veel te jong, en ouderlijke toelating kreeg ik niet... Ik nam in toenemende mate afstand van het nationaal-socialisme, zodat op de duur alleen een mix overbleef van enkele socialistische en enkele nationalistische basisprincipes...” (p. 137-138)

Tijdens de bevrijding in september 1944 werd Hugo als 17 jarige opgepakt door de Witte Brigade en opgesloten eerst in Merkem, en later achtereenvolgens in Diksmuide en Oostduinkerke.

Over zijn opsluiting in Diksmuide schrijft hij : “Daar heb ik honger, mishandelingen en brutaliteiten meegemaakt vanwege de bewakende weerstanders... Ik maakte er de moord mee op oorlogsburgemeester Desplenter van Woumen, en van een kort voordien geopereerde vrouw...” (p. 142)

Hij werd op 5 januari 1945 vrijgelaten en trok kort daarop naar Leuven om er zich te laten inschrijven aan de faculteit Rechten.

In zijn boek schrijft hij daarover : “... men vroeg een verklaring op erewoord dat de kandidaat onder de oorlog niet lid was geweest van een onvaderlandse vereniging noch onvaderlandse daden gesteld had. Ik had geen enkel gewetensbezwaar om dit te ondertekenen, schreef mij in, zocht en vond een kot en ging cursussen en boeken kopen. Na een paar weken, nog in januari, werd ik echter bij de toenmalige vice-rector, de latere kardinaal Suenens, geroepen die mij van de universiteit wegstuurde omdat ik een leugenachtige verklaring had afgelegd.” (p. 143)

Terug thuis maakte hij in mei 1945 de kapitulatie van Duitsland mee ; hij schrijft : “Over de radio maakten wij het einde mee van het IIIe Rijk, de moord op Mussolini en de zelfmoord van Hitler... Wij waren tevens fel onder de indruk van al de gegevens die nu pas vrijkwamen over de Duitse uitroeiingskampen en andere gruwelen.” (p. 143)

Toen rijkswachters zijn ouders en hemzelf kwamen aanhouden op 14 mei 1945, dook hij onder tot in januari 1946, totdat hij het bericht kreeg dat hij terug naar huis kon.

Onmiddellijk daarop trok hij terug naar Leuven, waar men hem via een tussenpersoon liet verstaan dat hij beter geneeskunde zou studeren, aangezien hij voor een inschrijving aan de faculteit Rechten weer zou geweigerd worden.

In 1947 kwam hij uiteindelijk voor de rechtbank te Ieper en werd er volledig vrijgesproken en in alle rechten hersteld.

Over zijn collaboratieperiode schrijft hij : “De geschiedenis van mijn collaboratie is uiterst banaal ; het gaat alleen om het verhaal van een jonge puber in oorlogstijd die geen opvallende daden gesteld heeft, geen zware mishandelingen noch gevangenisstraffen opliep, en na verloop van tijd een afgeweken maar toch normale loopbaan kon beginnen. Maar deze collaboratie is vooral banaal omdat men ze terugvindt bij de overgrote meerderheid van de honderdduizenden geïnterneerden van '44-45. Dit verhaal illustreert ook mijn stelling dat in Vlaanderen de collaboratie vooral voortkwam uit Vlaamse en nationalistische motieven. Het nationaal-socialisme van sommige collaborateurs was vooral een uiting van een hunker naar

een maatschappij die beter zou zijn dan deze van voor de oorlog, met zijn schandalen en zijn inefficiëntie...” (p. 147)

In 1952 huwde Hugo met Goedele Leuridan, dochter van Jeroom Leuridan, die in juli 1945 overleed.

Na zijn studies geneeskunde, specialiseerde Hugo Thibaut zich in de orthopedische chirurgie, o.a. in Nijmegen en Parijs. Later was hij in die functie verbonden aan het Sint-Vincentiusziekenhuis te Antwerpen en aan de St.-Jozefskliniek te Kapellen. Hij was als lector aan de UIA verantwoordelijk voor de opleiding van jonge orthopedische chirurgen. Hij was ook initiatiefnemer en medestichter van de “Vlaamse Vereniging voor Orthopedie en Traumatologie” in 1964.

Hugo Thibaut was een tijd lang actief in het ASGB, het Algemeen Syndicaat der Geneesheren van België, dat grotendeels op flaminganten steunde.

Zijn laatste persoonlijk engagement was het voorzitterschap van het Verbond VOS van 1996 tot 2000.

Hugo Thibaut voleindigde zijn boek enkele weken voor zijn dood : hij overleed plots in 2003.

Structuur van het boek

Het boek telt 7 hoofdstukken.

Het eerste hoofdstuk geeft een kort overzicht van 2000 jaar geschiedenis van “Vlaanderen”, vanaf de Romeinse periode tot en met wereldoorlog I. Deze opfrissing van de grote lijnen is doorspekt met een aantal minder gekende details : “Nadat het Voorlopig Bewind op 16 november 1830 het alleenrecht van het Frans had afgekondigd, kwamen afgevaardigden van Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen op voor de rechten van het Vlaams. Hevig verzet ook vanwege sommige francofonen zoals ene Toussaint. De francofone liberaal Reyphins in zijn memoires : ‘Mais que les Wallons Belges, qui se sont emparés du pouvoir, fassent une loi aussi dure aux trois quarts de la population du pays est peut-être un excès de pouvoir, qui n’a pas son pareil dans les annales des peuples’.” (p. 23)

In hoofdstuk II behandelt Thibaut de woelige interbellum-periode van 1918 tot 1940. Ik haal er een pittig detail uit : “Eén van de beelden die opvallen bij foto’s of films uit die periode is de groet met gestrekte arm, de Houzee-groet. Deze Romeinse groet komt van het oude Rome, en is twee millennia oud, en o.a. te zien in films als Spartacus ! Dit werd later de Olympische groet van deelnemers aan de Olympische Spelen en de Romeinse groet van het fascisme, later de Hitler-groet, en werd ooit ook door de katholieke jeugdbewegingen gebruikt !” (p. 48-49)

Hoofdstuk III gaat over de tweede wereldoorlog. Thibaut herinnert er o.a. aan dat de collaboratiebereidheid met de Duitse bezetter niet alleen bij het VNV aanwezig was, doch ook bij meerdere andere groepen, althans bij het begin van de oorlog :

“In tegenstelling tot wat vaak beweerd wordt kende de start van de politieke collaboratie in de zomer van 1940 een belangrijke populaire basis. Paul Struye spreekt van $\frac{3}{4}$ van de bevolking dat gewonnen leek voor de Nieuwe Orde tijdens de eerste maanden...” (p. 76)

“De gevluchte regering wil terugkeren om vrede te sluiten, en wil collaboreren met bezetter en koning maar krijgt hiertoe geen toelating van de Duitsers. Uiteindelijk trekken de ministers in verspreide gelederen naar Londen...” (p. 64)

“(Hendrik) De Man schrijft op 28 juni 1940 een manifest waarin onder meer : ‘De oorlog heeft de ineenstorting van het parlementaire regime en van de kapitalistische plutocratie in de zagezegde democratieën meegebracht. Voor de arbeidende klasse en voor het socialisme is deze ineenstorting van een vermolmd wereld, verre van een ramp te zijn, een verlossing.’”

(p. 65)

“De meeste bladen vragen toelating om te verschijnen, en dat veronderstelt minstens de bereidheid om zich aan de Duitse Propaganda-Abteilung en de censuur te onderwerpen. Zelfs

de communisten vragen toelating om hun blad weer te mogen uitgeven. Zo verscheen het communistische Ulenpiegel als weekblad van 16 juni tot 16 augustus 1940 en als dagblad tot 8 maart 1941... De communist Julien Lahaut werd tot schepen benoemd in Seraing. Jos Van den Eynde van de Socialistische Volksgazet doet een voorstel tot oprichting van één groot socialistisch dagblad voor Vlaanderen.” (p. 66)

In hoofdstuk IV toetst de auteur achtereenvolgens de begrippen secessie, collaboratie en weerstand aan bepaalde criteria. In verband met de collaboratie haal ik enkele citaten uit zijn tekst :

“Volgens Masaryck kan er géén sprake zijn van hoogverraad tegenover een abstract begrip als een staat, maar wel tegenover een volk !” (p. 115)

“In tegenstelling met de situatie in de landen rondom ons komen we steeds tot het opvallend beeld van een collaboratie in Vlaanderen die voor minstens 75 % steunt op het secessierecht en de nood aan Vlaamse staatsvorming, terwijl alle andere motieven samen een kleine minderheid vormen. In Nederland en in Wallonië was dat helemaal anders... In de interneringskampen, waar ik vele incivieken leerde kennen, heerste dezelfde algemene grondtoon : onze Vlaamse staatsvorming, het doel van de politieke collaboratie, is mislukt en het Belgische establishment is weer sterker dan ooit te voren, maar wij komen er weer bovenop.” (p. 121 - 122)

“Zij (de Vlaams-nationalistische collaborateurs) moeten beoordeeld worden op wat ze deden en op wat ze dachten, en niet op wat nu achteraf meestal met die tijd geassocieerd wordt.” (p. 111)

Hoofdstuk V is een autobiografisch verhaal van de auteur over zijn jeugdijaren, waarover we het daarnet uitgebreid hebben gehad.

In hoofdstuk VI behandelt Hugo Thibaut de geleidelijke Vlaamse staatsvorming tussen het einde van wereldoorlog II tot aan zijn overlijden in 2003.

“Indien Cato nog zou leven en hier te lande actief zijn, zou hij niet anders kunnen dan besluiten : overigens ben ik de mening toegedaan dat België moet komen tot een vreedzame en logische splitsing in twee zelfstandige staten. ‘Ceterum censeo Belgicam esse delendam’, want voor onze toekomst is dat belangrijker dan de vernietiging van Carthago was voor de Romeinen. Dit zelfstandig Vlaanderen, met eigen homogene bevoegdheden en eigen identiteitsgevoel, zal vlug een normale staat worden met (enkele) normaal functionerende partijen die zich hoofdzakelijk kunnen bezighouden met de echte problemen van de XXI^{ste} eeuw. Dit lijkt me de enige zinvolle manier om de uitdagingen van de toekomst behoorlijk te beantwoorden... (p. 169)... Ik zie de Vlaamse identiteit na verdere culturele samenwerking en integratie mettertijd uitgroeien tot een heel-Nederlandse identiteit, zonder dat daar momenteel vaste politieke programma’s kunnen aan verbonden worden.” (p. 174)

Over de monarchie schrijft hij : “Er is geen enkele principiële reden om de monarchie in stand te houden” en verder - met een knipoog - “Als het in België op een bepaald ogenblik tot een onderhandelde splitsing komt waarbij de monarchie als voorwaarde zou gesteld worden, dan kan misschien Philippe koning van Wallonië worden, en Astrid koningin van Vlaanderen. Zodoende zou de Vlaamse geschiedenis via de man van Astrid weer kunnen aanknopen met Karel V en de Habsburgers, om terug goed te maken wat fout liep in de XVIe eeuw !” (p. 177-178)

In het VIIe en laatste hoofdstuk formuleert Hugo Thibaut een aantal slotbeschouwingen, waaruit ik enkele citaten pik :

“In het Vlaams-Blok gedachtegoed vind ik teveel afkeer voor het ‘andere, de anderen’. We moeten voor een Vlaamse staat ijveren die steunt op een democratisch, vredelievend en rijkgeschakeerd gedachtegoed, waar niemand uitgesloten wordt, maar dus al evenmin het Vlaams Blok ! Het ‘Cordon Sanitaire’ is dan ook zeker géén aanvaardbare optie voor mij...” (p. 199)

En verder : “In alle Vlaamse partijen zonder uitzondering zitten figuren die het goed menen met de belangen van de Vlaamse mens. In dit verband wil ik nog beklemtonen dat de kwalijke Vlaamse gewoonte om hen, die over bepaalde details of nevenaspecten van de Vlaamse strijd, een afwijkende mening verkondigen te diabolizeren en tot verraders te brandmerken niet aanvaardbaar is, onrechtvaardig en ongunstig voor de zo noodzakelijke samenwerking van allen voor het goede doel.” (p. 200)

Enkele geselecteerde thema's uit het boek

Als laatste deel van mijn toespraak wil ik enkele stellingen uit het boek van Hugo Thibaut nader belichten.

Zijn oordeel achteraf over de **collaboratie** tijdens wereldoorlog II laat geen twijfel bestaan : “Vooreerst wil ik duidelijk stellen dat de Vlaams-nationalistische collaboratie tijdens de tweede wereldoorlog een zware vergissing was. Men kan stellen dat de Vlaamse beweging vóór mei 1940 waarschijnlijk op weg was naar gelijkberechtiging, en zich dus niet moest verbranden aan een risicovolle collaboratie. Verder bleek al vlug dat een Duitse overwinning niet zou leiden tot de vestiging van een Vlaamse staat. Tenslotte was het Hitler-regime een van de meest misdadige uit de geschiedenis, waarmee samenwerking niet aangewezen was.” (p. 109)

Onmiddellijk daarop brengt de auteur evenwel de argumenten aan, op basis waarvan de politieke Vlaams-nationalistische collaborateurs toen meenden er goed aan te doen die stap te zetten.

De voornaamste motivatie was een eigen Vlaamse staat te verwerven in het licht van de Belgische onwil sinds 1830 om de Vlamingen als volk de rechten toe te kennen die hen toekwamen.

Bijkomende elementen waren het algemene gevoel in mei 1940, zowel in Vlaamse, Waalse, Brusselse, belgicistische als communistische middens, dat de oorlog definitief door Duitsland gewonnen was en dat men er het beste van moest maken. Er was ook het toen heersende “Nieuwe Orde”-gevoel in meerdere Europese landen, dat veld won als gevolg van de crisis van het parlementair regime met allerlei schandalen, politieke instabiliteit en sociale onrust. Er was het vóóroorlogse anti-communistische klimaat in Vlaamse katholieke middens als wervende factor voor het Oostfront. Er waren ook de spooktreinen in mei 1940, waarmee Vlaams-nationalisten samen met joden en communisten door de Belgische regering naar Frankrijk werden gedeporteerd en waarbij er een aantal werden vermoord.

Dat alles doet Hugo Thibaut schrijven : “Ik meen dat géén enkel Vlaams-nationalist bereid is zich voor de politieke collaboratie te verontschuldigen bij de Belgische staat.” (p. 205) Hij gaat evenwel de vraag, wat de verantwoordelijkheid was van de Vlaams-nationalisten en de Belgische overheden in de jodenvervolging en de deportaties van werkonwilligen, niet uit de weg. Ook de vraag naar de bekendheid van de gruwelen van de Duitse concentratiekampen tijdens de oorlog wordt in zijn boek beantwoord.

Een ander thema, dat hij in zijn boek behandelt, is de toekomst van **Brussel** in een confederale staat of bij volledige Vlaamse zelfstandigheid.

Hij gaat uit van de vaststelling dat de Brusselaars, zowel de francofonen als de Vlamingen, een eigen identiteit ontwikkelen en dat dit ook geldt voor de alloctonen in Brussel. Hij stuurt aan op een Brussel-akkoord dat rekening moet houden met een aantal hypothesen en moet steunen op een aantal principes.

Als basishypothesen stelt hij voorop :

1. Brussel is niet leefbaar zonder Vlaanderen,
2. Brussel wenst geen fusie met Wallonië,

3. Brussel heeft geen belang bij een opgaan in Frankrijk.

Als te hanteren principes stelt hij voor :

1. De Vlaamse staatsgrenzen zijn vast en onaantastbaar ; de Vlaamse Rand blijft Vlaams en de faciliteiten doven er uit,

2. Brussel is geen volwaardige deelstaat ; Vlaanderen en Wallonië blijven bevoegd voor cultuur in afwachting van een akkoord over Brussel en de boedelscheiding,

3. Brussel is een eigen aparte entiteit : er kunnen tussen Vlaanderen en Wallonië akkoorden gesloten worden, doch niet zonder Brussel noch over de hoofden zijn inwoners heen,

4. Brussel is ook een apart probleem door de aanwezigheid van straks een meerderheid van allochtonen, waarover en met wie ook een overeenkomst moet worden gesloten.

De kern van het akkoord moet zijn “dat Brussel blijft wat het nu is : een steeds internationaler wordende grootstad... (doch met) een versterking van de Vlaamse betrokkenheid in het Brusselse beleid en een volledige tweetaligheid...” en Hugo Thibaut besluit : “Dit Brussel-akkoord moet steunen op de Waals-Vlaamse overeenkomst die de confederatie of de secessie moet voorbereiden en begeleiden.” (p. 185)

Een laatste thema uit zijn boek dat ik wil belichten is dat van de **allochtonen** in Vlaanderen. Over hen schrijft hij : “Ook zij kunnen lid worden van onze gemeenschap. Wij verwachten dat zij zich inburgeren en aanpassen, onze taal eerbiedigen en gebruiken, onze wetten respecteren. Onze eigen staat zal hen onder af te spreken wettelijke voorwaarden de Vlaamse nationaliteit aanbieden. Verplichte inburgering en taallessen zullen daarbij behulpzaam zijn. Discriminatie en racisme zijn uit den boze. Wij opteren niet voor een multiculturele maatschappij, ook al omdat wij ons verzetten tegen een absoluut cultuurrelativisme... Vlaanderen is een dicht bevolkt land. Vrije toegang voor iedereen is ongewenst en onmogelijk. Ook hiervoor is democratische regelgeving noodzakelijk. Maar wij moeten milde gastvrijheid verlenen aan asielzoekers op de vlucht uit bepaalde risicolanden (volgens vast te stellen regels en criteria).” (p. 187)

Afsluiting

Vermoedelijk heb ik bij U kunnen overbrengen dat Hugo Thibaut een man was met uitgesproken principes doch tegelijkertijd genuanceerd en bedachtzaam in zijn stellingnamen en mild in de beoordeling van mensen : hij kon relativeren.

Hugo Thibaut was kordaat en tegelijk zachtmoedig.

Hij was eerlijk en streefde geloofwaardigheid na.

Hij was luisterbereid.

Hij schonk vertrouwen aan vrienden en medestanders in de strijd voor Vlaams zelfbestuur en was niet rancuneus.

Hij was een bruggenbouwer.

Ik ben blij dat ik deze uitzonderlijke man beter heb leren kennen tijdens de laatste acht jaar van zijn leven : ik ben door het contact met hem inzichtelijk en emotioneel rijker geworden. Het feit dat hij zijn boek opdroeg aan zijn ouders en schoonouders met de woorden “Zij hebben zich in moeilijke tijden moedig, eerlijk en onbaatzuchtig ingezet voor de Vlaamse ontvoogding”, getuigt van een diepe “pietas”.

In de geest van eenzelfde piëteit hebben zijn echtgenote Goedele en zijn kinderen de uitgave van zijn boek, met de ondersteuning van een aantal vrienden uit meerdere verenigingen ter harte genomen.

Ik ben hen daarvoor bijzonder dankbaar, want hij was een man om nooit te vergeten.